

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע ויגש תשפ"ו

על אֶחֱינוּ הַקָּטָן, אגו ומנהיגים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם" (דברים ה, ה).

דרשנים ציינו כי אֲנֹכִי המכונה "אגו", המוביל לגאוה, הוא הגורם להפרדה בין הקב"ה לבין היהירים. מעמד של מנהיגות עלול לגרום לניפוח החשיבות העצמית, ליהירות ולריקבון ערכי, וממילא לבעיות בקשר עם השכינה. בכיוון זה נשתדל לענות על השאלה: מדוע המלך הראשון שעמד על בניו חביביו של הקב"ה היה שאול, צאצאו של בנימין? הגדרתו של שאול כמלך הראשון מופיעה במדרש: "אי"ר יהושע דסכנין בשם ר' לוי מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דור דור ושופטיו, דור דור ומלכיו, ... והראהו שאול ... אמר לפניו (משה) מלך ראשון שיעמוד... " (ויקרא רבה פרשה כו סימן ז). לכאורה, המלך הראשון היה צריך להיות צאצא של אפרים בן יוסף או צאצא של פרץ בכורו של יהודה מתמר.

נציע הסבר: בנימין מופיע בפרשת מקץ וגם בפרשתנו כמה וכמה פעמים, בהדגשה יתירה לכאורה, עם ההצמדה לתואר הַקָּטָן: "וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עָשָׂר עֶבְרִיָּה אֲחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטָן אֶת אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאָחֵד אֵינָנוּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף... בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרָעָה אִם תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם בָּבֹא אֲחִיכֶם הַקָּטָן הִנֵּה (בראשית מב, יג-טו. עיינו גם מב, לב וגם מג, כט וגם מד, ב) " וַנֹּאמֶר אֵל אֲדֹנָי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן וַיִּלְדוּ זָקֵנִים קָטָן וְאֶחָיו מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְיֶה: וְהָאָמֶר אֵל עֶבְרִיָּה הוֹרְדָהּוּ אֵלַי ... וְהָאָמֶר אֵל עֶבְרִיָּה אִם לֹא יָרַד אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֲתֶכֶם לֹא תִסְפוּן לְרֵאוֹת פָּנָי: ... וַיֹּאמֶר אֲבִינוּ שָׁבוּ שָׁבְרוּ לָנוּ מָעַט אֲכָל: וַנֹּאמֶר לֹא נוֹכַל לְרַדֵּת אִם יֵשׁ אֶחָיו הַקָּטָן אֲתָנוּ וַיִּרְדְּנוּ כִּי לֹא נוֹכַל לְרֵאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאֶחָיו הַקָּטָן אֵינָנוּ אֲתָנוּ" (שם מד, כ-כו).

תופעה מעין זו אנו מוצאים גם אצל דוד: "וַיַּעֲבֹר יֵשׁי שְׁבַעַת בְּנָיו לְפָנָי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל יֵשׁי לֹא בָחַר ה' בְּאַלְהָהּ: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל יֵשׁי הִתְמוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר הַקָּטָן" (שמו"א טז, י-יא). כינוי זה דבק בדוד למרות שהיה לו אח צעיר ממנו, הבן השמיני של ישי (עיינו דבה"א ב, טז ואכמ"ל).

הכינוי מודגש מאוד גם בפסוק הבא: "וַיִּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי יֵשׁי הַגְּדֹלִים הֵלְכוּ אַחֲרַי שְׁאוּל לְמַלְחָמָה וְשֵׁם שְׁלֹשֶׁת בְּנָיו אֲשֶׁר הֵלְכוּ בְּמַלְחָמָה אֲלֵיָאֵב הַכּוֹר וּמִשְׁנֵהוּ אֲבִינָדָב וְהַשְּׁלִשִׁי שֵׁמָה: וְדוֹד הוּא הַקָּטָן וְשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הֵלְכוּ אַחֲרַי שְׁאוּל" (שמו"א יז, יג-יד). פסוקים אלה מסבירים מדוע האחים הגדלים לא נבחרו ורק מי שהוגדר העניו, חסר האגו, הַקָּטָן, נבחר!!! דוד הקטן מלך ישראל חי וקיים.

עכשיו ניתן להציע כי גם בנימין, האח שלא פגע באחוה, והיה כאמור הַקָּטָן, הוא זה שמצאצאיו יומלך המלך הראשון - שאול. עיון בפסוקים מוכיח שגם שאול ניחן בתכונה זו. כאשר שמואל משח את שאול ובישר לו כי הוא יקבל את המלוכה, תגובת שאול הייתה: "וַיַּעַן שְׁמוּאֵל אֶת שְׁאוּל וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הִרָאָה ... וְלָמָּה כָּל חֲמַדַּת יִשְׂרָאֵל הָלוֹא לָךְ וְלְכָל בֵּית אָבִיךָ: וַיַּעַן שְׁאוּל וַיֹּאמֶר הֲלוֹא בֵּן יְמִינִי אֲנֹכִי מִקָּטָנִי שְׁבָטִי יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצְּעָרָה מְכָל מִשְׁפָּחוֹת שְׁבָטֵי בְנֵימִן וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כִּדְבַר הַזֶּה" (שם ט, יט-כא). גם אחרי הניצחון על נחש העמוני, הכתוב מתאר אותו: "הִנֵּה הוּא נִחְבָּא אֵל הַכְּלָיִם" (שם י, כב).

דווקא בימים אלה, כשאמצעי התקשורת והיחצנים מעצימים את האֲנֹכִי, נזכור כי אֲנֹכִי זה, הוא המפריד בינינו לבין ה' אלהינו. מי יתן ונזכה למנהיגים גדולים, שבעיניהם הם קטנים, המשדרים ענווה בהליכותיהם.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעֵי לֹוִי זְשֵׁמַת		הרב משה מרדכי ארנייך א' בניסן תשפ"ה		לעייני הנופלים במערכה להגנת המולדת הי"ד	
הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל ושלומית אהרונים י"ד בכסלו תשפ"ג / ט' בחשוון תשפ"ו	מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט' בכסלו / ט"ז אלול	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תשפ"ה)	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	הרב יעקב מאיר רוסק ז"ל נלב"ע י"ג בטבת	מר אלישע בן רבקה וגבי שושנה בת שרה
גבי ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גבי מירה קושיצקי כ"ב בסיוון תשפ"ג	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	גבי מירה קושיצקי כ"ב בסיוון תשפ"ג	גבי מירה קושיצקי כ"ב בסיוון תשפ"ג	גבי מירה קושיצקי כ"ב בסיוון תשפ"ג

חמדת הברכות

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

מעשר כספים אחרי הוצאות שוטפות ומתנות

בשבועות הקודמים עסקנו במעשר כספים. נמשיך ונברר ממה יש להפריש את מעשר הכספים.

לפני שבועיים ניתחנו את חלקי המשכורת, וממה ממנה יש להפריש. נעבור כעת להוצאות אחרות: ביחס להוצאות מחיה שוטפות: בשו"ת אבקת רוכל (של מרן הבית יוסף, סימן ג) מפרט את חובת מעשר הכספים. בדבריו מופיעה אמירה שיחשב את הרווח שיש לו אחרי ניכוי הוצאות ביתו, ויעשר רק מהיתרה. כמובן שגם הסוברים שיש לקזז את הוצאות ביתו מסכומים שיש להגדיר בקפידא מה כלול בזה ומה נחשב הוצאה מעבר להוצאות ביתו ההכרחיות. קשה לתת לדבר הזה הגדרה: מסתבר שגם אם אנשים מתייחסים ליציאה לנופש בשנה כהכרח של הבית והמשפחה, איש לא יגדיר זאת כ"הוצאות הבית". האם "הוצאות הבית" יכללו רק פת במלח ומים במשורה, או שכל אכילה המוגדרת "נורמלית" לאנשים כלולה בזה? ברם, באופן כללי קשה לסמוך על תשובה זו. לשון התשובה מגומגם ויש בו סתירות. בברכי יוסף (לחיד"א) אומר שתשובה זו השתרבה לשו"ת, אך איננה תשובה של רבי יוסף קארו. לכן ערוך השלחן (יורה דעה סימן רמט סעיף ז) ורוב הפוסקים פוסקים שחשבון המעשר צריך להעשות לפני הוצאות הבית. ברם, במקרה של צורך מקובל להתחשב גם בזה, כפי שפוסק הרב עובדיה (יחוה דעת חלק ג סימן עו) "ואם שעתו דחוקה מבחינה כלכלית, ואין ידו משגת לנהוג מעשר כספים מכל משכורתו או רווחיו, יתנה מראש שיתן המעשר רק לאחר ניכוי הוצאות ביתו". זו גם דעתו של הגרי"ש אלישיב. אמנם שניהם ממליצים למי שיכול, לתת מעשר ואפילו עשרים אחוז.

הרמ"א (יורה דעה סימן רנא סעיף ג) פוסק שאין חובת צדקה חלה עד שיהיה לאדם כדי פרנסתו.

אך אילו היינו פוסקים את דברי שו"ת אבקת רוכל עד הסוף מסקנתנו הייתה שבלאו הכי מקזזים את הוצאות ביתו לפני שמחייבים מעשר כספים!

אם כך, משמעות פסיקת הרב עובדיה והגרי"ש אלישיב היא: מי שיש לו כדי פרנסתו, גם אם מה שנותר אחרי פרנסת ביתו הוא מצומצם: אילו יפריש מעשר כספים מן ההכנסה כולה, יישאר לו מעט מאוד (אם בכלל!!) אחרי פרנסת ביתו. הוא רשאי להפריש מעשר כספים על היתרה בלבד, ולא מהסכום כולו.

נעבור להכנסות ותקבולים אחרים:

רבינו יונה כתב בספר היראה:

ובמעשרות אל תרפה ידיך מליטלה כראוי, כיצד מכל דבר שמשתכר, הן ללמד, הן לכתוב, הן לעשות מלאכה, או **אף אם מצא מציאה או נתנו לו במתנה**, או כל ענין שיהיה, הן כסף הן שווה זהב, מן הכל יפריש מעשר

לכאורה מדבריו עולה שיש לתת מעשר כספים גם ממצואות ומתנות, וכך פוסק במשנה הלכות (חלק ו סימן קצט). אך יש לעמוד על מספר הגבלות לכך:

במשנה הלכות (בחלק הבא, חלק ז סימן קכו, יתכן ובהמשך לתשובה הקודמת) נשאל על ידי בחור ישיבה שהוריו שולחים אליו כסף לרכישת כרטיס נסיעה הביתה, האם עליו להפריש מעשר כספים מן הכסף, או למצער לומר להם את מחיר הכרטיס בתוספת עשרה אחוזים בכדי שיוכל להפריש מעשר כספים מן הכסף הזה. המשנה הלכות מתחלחל מן ההצעה לשקר להם על המחיר הכרטיס וכך להוציא מהם יותר כסף. חובה לומר את האמת ואיסור חמור הוא לגרום לאדם להוציא כסף שהוא אינו מתכוון להוציא. לגוף השאלה, הוא מבאר שבעצם ההורים קונים את הכרטיס, והוא רק השליח שלהם. הכסף שהם שולחים התחייב במעשר כספים אצלם (ועלינו גם להניח שהם הפרישו מעשר כספים על כל כספם), ולא אצלו, והעברת הכסף דרכו אינה מחייבת אותו במעשר כספים שנית.

הרב פיינשטיין (אגרות משה יורה דעה ב קיב) מרחיב את העיקרון הלאה: הורים נותנים לביתם הוצאות מחיה כדי שהחתן יוכל להמשיך ללמוד תורה. החתן שאל את הרב פיינשטיין אם עליו להוציא מעשר כספים מכספים אלו. לכאורה עומדות בפניו שתי אפשרויות: להוציא מעשר ולהסתפק בפחות מדמי המחיה שההורים נתנו זו פגיעה ברמה שההורים בקשו לספק. לעזוב ולעבוד כדי להשלים את המעשר זו גם פגיעה בהסכם עם ההורים. הרב פיינשטיין אומר ששתי האפשרויות אינן נכונות, אלא יש לראות אותם כסמוכים על שלחן ההורים, המפרישים מעשרות על הכסף הניתן לילדים.

כמובן שזה מעלה שאלה מורכבת היכן הגבול. על פניו יש מקום לחשוב על הבדל בין הורים הנותנים כסף לילד כדי לקנות בגד מיוחד לחג, ובין הורים שנותנים מתנה כספית כדי לקנות ביגוד באופן כללי. במקרה השני ההורים אינם מקפידים על השימוש המסוים, וזה חוסך הוצאת כספים אחרים על ביגוד. במקרה הראשון אדרבה: יש להם קפידא שבגדי החג שבינם או בנם יקנו יהיו באיכות המתאימה לכסף שהם נתנו.

ביחס למתנות יש מורכבות נוספת: נניח שההורים קונים לילדים דירה. לילדים אין 200 אש"ח לתת מעשר כספים, ולא יעלה על הדעת שימכרו את הדירה כדי לשלם את מעשר הכספים.

ההורים קונים לילד רכב ב-100 אש"ח. אך הילדים לא היו רוכשים את הרכב הזה, מכיוון שהוא אינו מתאים לרמת המחייבה הכללי שלהם.

על פניו במקרים אלו נכון ללכת לפי מה שהיו מוציאים באותה עת, אך יתכן ויהיה נכון כהידור מצווה לרשום התחייבות לתת מעשר כספים על מתנות אלו בעתיד, שהרי בבוא היום אנו מקווים שההכנסות שלהם יתאימו להוצאות אלו, ואזי למפרע יהיה נכון לשלם מעשר כספים על כך שנחסך מהם להוציא את הכסף על הדירה או הרכב כעת.

ניקח דוגמא פשוטה יותר: הורים קונים לביתם שמלה יקרה מאוד מאוד. היא לא הייתה מעלה על דעתה לרכוש שמלה שכזאת. יש מקום לומר שנבחן את ההכנסה שלה מהשמלה לפי הערך שהיא הייתה מקבלת מהשמלה. כלומר: ההורים קונים לבת שמלה ב-3000 ₪. היא מצידה לא הייתה משקיעה יותר מ-400 ₪. יש מקום לומר שגם על שמלה זו המהדרין יקצו 40 ₪ למעשר כספים, ולא 300.

בעזרת ה' בשבוע הבא נסגור את הדיון בפירוט ממה יש להפריש מעשר כספים וממה לא, ולאחר מכן נעבור לדיון לאילו מטרות יש לתת את מעשר הכספים.

info@eretzhemdah.org ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה
רות צפורה בת חנה	ישי בן מרים	הילל בן תמר שפרה	טל שאול בן יפה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	עודד בן חיה	דוד בן רחל
שלמה בן שולמית	ר' יצחק בן בריינדל גיטה	נעם בן שלומית	חוה ראנלה בת פיילא
	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	משה בן אסתר חיה	רבקה בת שרה בלה
		משה בן רחל	נבו בן פריבה

ארץ אגדה

הרב מרדכי הוכמן

יוסף ותורת המספרים

כאשר יוסף פתר לפרעה את חלומותיו, הוא פתר שיהיו שבע שני רעב. וכן כעבור שתי שנות רעב כשהתוודע יוסף לאחיו הוא אמר להם "כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר". מאידך מן ההמשך משמע שיתכן והרעב פסק לפני כן. בהמשך מסופר, שבתחילה מכר יוסף אוכל למצרים בעבור כסף, ולאחר מכן הוא מכר להם אוכל בעבור הבהמות שלהם, ומסופר (בראשית מז, יז-כו):

"ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסיים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקניהם בשנה ההוא: ונתתם השנה ההוא ויביאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם הפסף ומקנה הבהמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אם גוינתו ואדמתנו: למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ונתן זרע ונתיה ולא נמות והאדמה לא תשם: ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ונתיה הארץ לפרעה: ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה: והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה..."

מהכתוב ויביאו אליו בשנה השנית" משמע שכעבור שנתיים נתן יוסף למצרים זרע כדי לזרוע באדמה. והדבר תמוה, שהרי יוסף עצמו אמר "כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר". ומדוע לתת להם זרעים שירקבו באדמה אם לא יצמח מהם יבול שיקצרו אותו.

המפרשים דנו בכך וביארו באופנים שונים. רד"ק וספורנו ביארו ש"בשנה השנית" אין הכוונה למנין שנות הרעב, והכוונה היא 'בשנה האחרת', ומדובר בשנה השביעית של הרעב, ופתרונו של יוסף התקיים ואכן היו שבע שני רעב. אבן עזרא ביאר באופן אחד שמדובר בשנה השנית שלאחר ביאת האחים למצרים והיא השנה הרביעית. ובארבע השנים הראשונות היה רעב קשה מאוד, ואילו בשלוש השנים האחרונות היה רעב נסבל. אמנם פירוש זה עדין קשה, מנין ידע יוסף שבשלוש השנים הבאות הרעב יהיה נסבל ושתצמח תבואה כלשהי. ולכן הקדים אבן עזרא עצמו והביא את מדרש חז"ל (המובא גם ברש"י) שמאז ירידת יעקב למצרים הפסיק הרעב, ואם כן יכול היה יוסף לתת להם זרע לזריעת האדמה בלא חשש.

הרמב"ן הקשה שאם הרעב הפסיק, נמצא שפתרונו של יוסף לא התקיים, והביא שכבר דנו בכך בתוספתא ובספרי, ולפי דעת רבי יוסי הרעב פסק באופן זמני עם ביאת יעקב, אך הוא חזר לאחר מות יעקב, ונמצא שהושלמו חמש שנות הרעב. אמנם נראה שאפשר להוסיף על דבריהם הסבר אחר, ולפיו יוסף תכנן מלכתחילה לפעול לכך שהרעב ייפסק ולא יהיו שבע שנות הרעב, אלא שיוסף לא היה בטוח שתכניתו תצליח עד שזכה להסכמת אביו יעקב, וכפי שיתבאר לקמן.

תשובה מבטלת גזירות

יוסף ידע שאם באה גזירה רעה של ייסורים היא באה גם כעונש על עוון כלשהו, וכפי שמובא בתלמוד (שבת דף נה, א): "אמר רב אמי: אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון". וגם אם ראינו אדם שבאים עליו ייסורים ואין אנו מכירים בעוון כלשהו אצלו, צריכים להניח שהעוון נמצא בגלגול הקודם שלו, וכפי שביארו כמה מהמפרשים את ייסורי איוב (כד הקמח בערך 'השגחה'. וכן מפרשים נוספים). ולפיכך, אם נגזרה על מצרים גזירת רעב צריכים להבין שיש עוון כלשהו במצרים. מסתבר שעוון זה הוא העוון הרמוז בדברי הנביא יחזקאל (כג, יט-כ) שמתאר את המצרים בתור "אֲשֶׁר בָּשָׂר חַמּוּרִים בְּשָׂרָם וְזָרְמַת סוּסִים וְזָרְמַתָּם", וכוונתו הדברים היא שהם שטופים בזימה.

כאשר יוסף שמע את חלום פרעה והבין שנגזרה גזירת רעב על מצרים הוא תכנן להציל את מצרים בשני אופנים. האופן האחד הוא להיערך כראוי בצבירת מזון במשך שבע שנות השבע, והאופן השני הוא באמצעות החזרת המצרים בתשובה. שהרי תשובה מסוגלת לבטל גזירות כאמור בדברי הנביא ירמיהו (יח, ז-ח): "רָגַע אֲדָבָר עַל גּוֹי וְעַל מַמְלָכָה לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוֹץ וּלְהֶאֱבִיד: וְשֵׁב הַגּוֹי הַהוּא מִרְעֵתוֹ אֲשֶׁר דָּבַרְתִּי עָלָיו וְנִחַמְתִּי עַל הָרָעָה אֲשֶׁר חִשַּׁבְתִּי לַעֲשׂוֹת לוֹ:"

גזירה וביטולה באים לידי ביטוי סמלי גם באמצעות אותיות ומספרים, וכדלקמן.

הגזירה שהתבטלה מעל אברהם ושרה

כל עוד נקראו אברהם ושרי בשמות אברם ושרי הם לא זכו בבו משלהם שימשיך את דרכם. ד' נגלה לאברהם וציווה אותו במצוות ברית מילה לו ולכל זרעו ולכל עבדיו, וכמו כן הוא הצטווה על החלפת שמו מ'אברם' ל'אברהם' והחלפת שם אשתו מ'שרי' ל'שרה'. המשותף לשינוי הוא שהשמות החדשים שלהם מכילים את האות ה"א. זו צורת האות ה"א (בכתב הנקרא 'כתב בית יוסף') -

ה

צורת האות ה"א מסמלת את עולם התשובה כמובא בתלמוד במסכת מנחות (דף כט, ב), שהעולם הזה נברא באות ה"א שיש לה פתח מלמטה ופתח מן הצד, והפתח מלמטה מסמל את הבחירה החופשית ואת האפשרות לחטוא, והפתח למעלה מן הצד מסמל את האפשרות לחזור בתשובה. לפי המדרש (תנחומא נח, ה) נולד אדם הראשון כשהוא מהול ובעקבות חטאו נוספה הערלה לגופו. כאשר אברהם ובניו נצטוו על המילה הם נצטוו לתקן בכך חלק מחטא אדם הראשון. ואכן לאחר ברית המילה ולאחר הוספת האות ה"א לשמותיהם זכו אברהם ושרה להיפקד בבו שימשיך את דרכם.

יוסף למד מהאופן שבו פעל הקב"ה לבטל את הגזירה מעל אברהם ושרה, ורצה לבטל באופן דומה גם את גזירת הרעב מעל מצריים, וכפי שיתבאר לקמן.

מספרים ואותיות

כאמור, צורת האות ה מסמלת את אפשרות התשובה שקיימת בעולם הזה, תשובה שמביאה לביטול גזירה. אולם השפה המצרית שונה מן השפה העברית, וכאשר יוסף רצה להשפיע את השפעה הסגולית של האות ה גם במצרים הוא השתמש שימוש רב במספר חמש, שכן האות ה היא האות החמישית. המספר חמש מסמל גם כן את האפשרות לביטול גזירה באמצעות תשובה, שכן המספר 'ארבע' מזכיר מידת דין ועונש כפי שמודגש בנבואות עמוס (פרק ג): "כֹּה אָמַר ד' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעִים... וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֶשְׁיָבְנָה...". המספר 'ארבע' קשור באופן סמלי לאות הרביעית שהיא דל"ת. זו צורת האות דל"ת -

ד

הצליל של האות דל"ת שלה מסמל דלות, כלומר מחסור בזכויות שגורם להגעת עונש. ואילו המספר 'חמש' מסמל את השלב הבא שבא לאחר הודעת הגזירה ('ארבע'), השלב החמישי הוא שלב התשובה שמביאה לביטול הגזירה.

יוסף וה'חמש'

כאשר יוסף פתר את חלומו של פרעה הוא אמר לו: "יַעֲשֶׂה פְּרָעָה וַיִּפְקֹד פְּקָדִים עַל הָאָרֶץ וְחַמֵּשׁ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשָׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבָע" (בראשית מא, לד). אונקלוס פירש את "וְחַמֵּשׁ" במשמעות של "זירז" כלומר שיצייד את מצריים ויקבוץ אוכל (שפתי חכמים). ואילו תרגום יונתן פירש שיקח חמישית מתבואת הארץ. וביאר בחזקוני שבדרך כלל המלך היה נוטל עשירית מן התבואה, אך כעת כדי להיערך לקראת שנות הרעב יקח המלך חמישית מן התבואה. ונראה ששני הפירושים משתלבים יחד וכדי לצייד את מצרים במזון לקראת שנות הרעב החליט יוסף ליטול חמישית מן התבואה. אך נראה שהיה לכך טעם נוסף והחלטה ליטול חמישית היתה משום שיוסף ראה במספר חמש - מספר בעל משמעות סגולית, וכפי שעולה ממעשיו בהמשך. כאשר בנימין הורד למצרים ויוסף ערך סעודה ומשתה לכל האחים מסופר: "וַיִּשָּׂא מִשְׂאֵת מֵאֵת פָּנָיו אֶלְהֵם וַתֵּרֶב מִשְׂאֵת בְּנִימִן מִמִּשְׂאֵת כָּלֵם חַמֵּשׁ דָּוָת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ" (בראשית מג, לד). ולאחר שהתגלה יוסף לאחיו מסופר "לְכֵלֵם נָתַן לְאִישׁ חֲלִפּוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מְאוֹת כֶּסֶף וְחַמֵּשׁ חֲלִפּוֹת שְׂמֹלֹת:" (בראשית מה, כב). וכן כאשר יוסף הציג מקצת מאחיו בפני פרעה מסופר "וַיִּמְקְצֶה אֶחָיו לְקַח חַמֵּשֶׁה אֲנָשִׁים וַיִּצְגּוּם לִפְנֵי פְּרָעָה" (בראשית מז, ב). וכן כאשר יוסף קנה את אדמת מצרים ואת האנשים בתור עבדים לפרעה המשלמים חלק מן התבואה מסופר "וַיִּשְׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֶק עַד הַיּוֹם הַזֶּה עַל אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפְרָעָה לְחַמֵּשׁ" (בראשית מז, כו).

המספר חמש מסמל אצל יוסף את האות החמישית, האות ה"א, ואת האפשרות לעשיית תשובה שמבטלת את הגזירה. בנוסף לרמז הסגולי הזה דרש יוסף מן המצרים לעשות מעשה של תשובה, ומעשה זה היה למול את עצמם. ברית המילה ביטאה רצון של המצרים למעט את תאוות המשגל והזימה שהמצרים היו שטופים בה¹. ובמדרש (בראשית רבה ז, ו) מסופר שכשהחלו שנות הרעב ציווה יוסף על המצרים לערוך לעצמם ברית מילה, והוא הסביר להם שבכך הם יזכו לחיי העולם הבא ויש סיכוי שתבטל גזירת הרעב קודם זמנה. ובסופו של דבר כשהתבטלה גזירת הרעב, הודו המצרים ליוסף הן על ביטול גזירת הרעב והן על כך שהם זכו לחיי העולם הבא. וז"ל המדרש (בראשית רבה ז, ו): "אבא בר כהנא אמר כפאן למול, ר' שמואל בר נחמן אמר חייטנו אין כתיב כאן אלא הַחֲיִיתָנוּ נתת לנו חיים בעוה"ב וחיים בעוה"ב".

הא לָכֵם זָרַע

באמצעות ברית המילה שביטאה רצון של המצרים לגדור עצמם מחטא הזימה שהיו שטופים בו, ובאמצעות שימוש מרובה במספר חמש (שמסמל את האות החמישית ה"א) חזר יוסף על מה שמצאנו אצל אברהם ושרה, שבאמצעות מצוות ברית המילה ובאמצעות הוספת האות ה"א לשמות אברהם ושרה, התבטלה מעליהם הגזירה, והם זכו לזרע של קיימא, לבנם יצחק. ולכן השתמש יוסף באות ה"א כשהוא הודיע למצרים שהתבטלה גזירת הרעב וניתן לזרוע באדמה (בראשית מז, כג): "...הֲאֵל לָכֵם זָרַע וַיִּזְרְעוּם אֶת הָאֲדָמָה". ובמקום לומר "קחו לכם" הוא אמר "הא לכם".

ולאביו שלח כזאת

השימוש של יוסף במספר חמש כדי לסמל את מצוות התשובה, יכול להסביר גם את השימוש של יוסף במספר עשר שכן בתורה מסופר (בראשית מה, כב-כג):

"לְכֵלֵם נָתַן לְאִישׁ חֲלִפּוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מְאוֹת כֶּסֶף וְחַמֵּשׁ חֲלִפּוֹת שְׂמֹלֹת: וְלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֶשְׂרֵה חֲמֵרִים נְשָׂאִים מְטוּב מִצְרַיִם וְעֶשֶׂר אֶתְנֵת נְשָׂאֵת בָּר וְלָחֵם וּמְזוֹן לְאָבִיו לְדֶרֶךְ:"

המילה "קְזָאת" היא מיותרת, ורש"י ורמב"ן ועוד נדרשו להסבירה. אמנם ניתן לומר שמטרת המתנות לאביו היתה דומה למטרת המתנות לבנימין, והמילה "קְזָאת" משמעותה לשם אותה המטרה, והיינו למטרת תשובה. 'חמשי' החליפות שניתנו לבנימין סימלו ליעקב שבאמצעות בנימין חזרו האחים בתשובה על מכירת יוסף, שהרי כשבנימין הואשם בגניבה האחים לא נטשו אותו והתנדבו לחזור למצרים כדי להיות כולם עבדים יחד עם בנימין. ויוסף רצה שיעקב ילמד זכות על המצרים, ובאמצעות לימוד הזכות הזה יקל על המצרים לחזור בתשובה. המספר 'עשר' מסמל את האות יו"ד שנראית כמו נקודה קטנה. ונקודה קטנה של זכות מסוגלת להחזיר אנשים בתשובה כמבואר בליקוטי מוהר"ן (קמא סימן רפב) במאמר הידוע בשם 'אזמרה':

"דע כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפילו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה... כמו כן מרמזת האות יו"ד למצוות ברית המילה כמובא בזוהר (בראשית דף נו, א): "האי ברית אתרמיזת באת יו"ד את זעירא עקרא ויסודא דעלמא".

יוסף רצה שאביו יעקב ילמד זכות על המצרים באמצעות ברית מילה שהמצרים עשו לעצמם, ולימוד הזכות הזה יעזור למצרים לחזור בתשובה. בפירוש 'אור החיים' כתב (בראשית מט, יא): "...שיש בבחינת הקליפה שהיא שורש נפשות האומות בחינת זכר ונקיבה ולבחינת זכר יקרא עיר ולבחינת נקבה יקרא אתון". יסוד זה מרומז גם כאן במה ששלח יוסף ליעקב. יוסף רצה שלימוד הזכות של יעקב על המצרים יועיל גם לנשות המצרים ולכן הוא שלח ליעקב "עֲשֵׂרָה חֲמִרִים... וְעֶשֶׂר אֶתְנֹת".

ואכן, יעקב קיבל את בקשת יוסף ולימוד הזכות הזה של יעקב עזר כדי שהמצרים יחשבו כמי שנמצאים בתהליך של תשובה. וגזירת הרעב שהסמל שלה הוא האות דל"ת שמסמלת 'דלות' התבטלה, ודבר זה נעשה באמצעות האות יו"ד שיעקב המשיך לתוך מצרים, ובדומה למובא בליקוטי מוהר"ן (תורה מט):

"ג. וזה בחי' ה"א, כי דל"ת היתה, ואתחזרת ונעשית ה"א. כי דל"ת היות, לשון דלה ועניה. היינו כשמתמטם לבו בטפשות, ואין עני אלא בדעת (נדרים מ"א), ואז היא בחי' דל"ת. וכשמקדש מחשבתו, ולית קדושה פחות מעשרה (מגילה כ"ג ע"ב). והיא בחי' יו"ד (תיקון יוד) שממשיך לתוך הדל"ת, ונעשית ה": זו צורת האות יו"ד

כאשר מכניסים את האות יו"ד לתוך האות דל"ת נוצרת צורה של האות ה"א.

ונמצא שמטרת המספר 'עשר' ששלח יוסף ליעקב היתה "קְזָאת", והיינו כמטרת המספר 'חמשי' שבו עטף יוסף את בנימין. המספר 'חמשי' מסמל תשובה וביטול גזירה, ומטרת המספר 'עשר' היתה למטרה דומה, כדי שיעקב יחשיב את המצרים כמי שנמצאים בתהליך של תשובה ולבטל מהם את ה'דלות' של גזירת הרעב.

יעקב אבינו היה צדיק גדול וכשהוא הצטרף ליוסף הצדיק בלימוד הזכות על המצרים התקבלה דעתם בשמים, והמצרים נחשבו כמי שנמצאים בתהליך תשובה. אמנם כפי שהוא לעיל יש דעה שלאחר שיעקב נפטר חסר לימוד הזכות הזה, ולכן חזר הרעב למצרים.

ובכל אופן, עקרונות אלו שלמדנו מהאופן שבו פעל יוסף לבטל את גזירת הרעב מן המצרים ומן העולם, פועלים עבור עם ישראל בכל שנה וכדלקמן.

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ

ראש השנה חל ביום הראשון של החדש השביעי. זהו יום הדין של כל העולם, ואז נוכחים אנו לראות עד כמה אנו דלים במעשים טובים. דלות שמסמלת אותה האות דל"ת. כדי להינצל מן הדין שמסמלת האות דל"ת צריך להוסיף יו"ד לתוך הדל"ת, ולכן קבע הקב"ה שביום העשירי לחודש יהיה יום כפור – "בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא". וביום העשירי הזה אנו מתוודים על עוונותינו. ובמשך יו"ד הימים שמראש השנה עד י' בחודש אנו משתדלים להרבות במעשים טובים. שהרי אפילו נקודה קטנה שאותה מסמלת האות יו"ד, כאשר היא מצטרפת לאות דל"ת היא הופכת אותה לאות ה"א. ואכן ביום כפור טובל הכהן הגדול ה"א טבילות שהן משולבות ביו"ד קידושי ידיים ורגליים, ואנו מתענים ה"א עינויים ומתפללים ה"א תפילות. והתשובה הזו - שהאות ה"א מסמלת אותה - מבטלת מעלינו גזירות רעות.

וכשם שהאות ה"א שנוספה לשמות של אברהם ושרה ביטלה מהם את גזירת העקרות, וכשם שהאות ה"א שאותה הפעיל יוסף במצרים ביטלה מהם את גזירת הרעב. כך האות ה"א שנוצרת בעשרת ימי התשובה מבטלת מעלינו גזירות רעות.

¹ כמבואר ברמב"ם (מורה הנבוכים חלק ג פרק מט): "תחסר בו התאוה היתרה על הצורך... זהו החזק בטעמי המילה אצלי".

לע"נ אמו"ר רחל בת ר' בנימין בונים ע"ה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Grenoble, France

גרנובל, צרפת

אייר תשנ"ג

בעלות על ס"ת, לאחר שנמסר לבית הכנסת

שאלה

זה כמה שנים היה מתפלל איש פלוני בבית הכנסת "זכות אבות". לאחר שנפטר לעולמו, בתו (ואחים השתתפו) תרמה ספר תורה לעילוי נשמת אביה. מסרה הכסף ביד הרב שהיה מנהיג הקהל בשנה ההיא. הרב קנה הס"ת והכניסו מיד בבית הכנסת. (לא עמד הס"ת בביתם אפילו רגע אחד). הזמנו את כל הקהילה להשתתף בחגיגת הכנסת ס"ת.

אחר הדברים האלה המשיכו הילדים של שמעון הנפטר לבא מזמן לזמן לבית הכנסת. אחד מן הנכדים למד אצלנו לבר מצוה בהתנדבות גמורה, ותמיד ישבנו אתם שבת אחים גם יחד.

בשנה שעברה (תשנ"ב) החליט האח הגדול להתפלל בבית כנסת אחר שבעיר, הלכו אחריו אחותו ואמו. פתאום רצו להעביר הס"ת הנקרא על שם אביהם לבית הכנסת השני בלי שום סיבה מיוחדת.

עכשיו, עלה הרב לארץ ישראל ונשארתי, החותם מטה, אחראי על בית הכנסת הזה "זכות אבות". הצעתי, אם יש צורך, להשאיל ס"ת לזמן מסוים, ובתנאי שהרב של בית הכנסת השני והיושב ראש (הפרנס) יחתמו על שטר, משום ("ולפני עוור"...) לא קבלתי תשובה על זה. רק האשה בת שמעון מתעקשת להוציא הס"ת ולהעבירו לחלוטין לבית הכנסת השני.

טענותי הן:

א. שהס"ת לא היה ברשותם מעולם.

ב. שהקהל מוחזקין והמוציא מחברו ע"ה ק"ו לענין הקדש (שו"ת מהרש"ל סי' טו).

תשובה

מי שנותן ספר תורה ולא היתנה בפירושו, אם נתנו בהשאלה או לחלוטין, אם יש מנהג ידוע- הכל לפי המנהג. אם אין מנהג ידוע, כי אז, אם הבעלים הראשונים היו אשה או שותפים, אין הם יכולים להוציא את הספר מיד הקהל¹.

כל האמור בתשובה מותנה בכך שהבת והאחים מסכימים עם תיאור העובדות, ומוכנים שהענין יתברר באמצעות מכתבך. אבל אם אינם מסכימים (ואפילו חלק מהם), יש להביא את המקרה לדין תורה כדי שיפסקו בענין, אחרי שישמעו את שני הצדדים. יש ליידיע את הבת ואת האחים בהסתייגות זו, אם ברצונך להשתמש בפסק זה.

¹ מרן בשו"ע (או"ח סי' קנ"ג סעיף כ) פוסק: "יש מי שאומר, שספר תורה שהוחזק שהיה של אבותיו של ראובן, אין הציבור יכולים להחזיק בו". ויש מחלוקת בהבנת דברי המחבר:

א. הט"ז שם (סי"ק טו) כותב שמקור דברי השו"ע הוא מהרי"ק סי' ע והטעם הוא: "דלא שייך חזקה בס"ת העשוי מתחילתו על מנת כן שיקראו בו הרבים, ושיהיה תמיד מונח בבית כנסת עד יום פקוד אותו הבעלים". בהמשך מביא הט"ז את דברי מהרש"ל (סי' טו) הדין "באחד שנתן ס"ת להיכל... דאם בא אח"כ איהו גופיה ורצה לקחת לעצמו, לאו כל כמיניה". והוא מסיק "דהוא הוה מוציא, ועליו הראיה", כלומר שלא כדעת הט"ז.

ב. "אליה רבה" המקום רואה סתירה בין סעיף כ לסעיף יח שבו כתוב, שהמקדיש כלי כסף לבית הכנסת אינו יכול להוציאם לחולין, ומעמיד את סעיף כ דווקא כאשר היתנו בפירושו, שספר התורה ניתן רק בהשאלה, וכדעת מהרש"ל, דלא כהבנת הט"ז הנ"ל.

אמנם בעל שו"ת "אגרות משה" (ח"א סי' נ"ב ענף ב) מיישב את הסתירה בכך דבכלי כסף אין שימוש כלל, מכיון שהקדישם, ואין לו בהם אלא טובת ההנאה ליתנם לאיזה בית כנסת שירצה, מה שאין כן ספר תורה, שמקדישו גם יכול להשתמש בו בביתו שימוש של מצוה. מכל מקום, בעל "ערוך השולחן" כאן (אות מב ומג) מיישב קושיא זו בכך שמה שכתב בכלי כסף, דוקא כאשר ידוע שהנתינה היתה מוחלטת, ואלו ספר התורה שבו מדובר בסעיף כ "הוחזק שהיתה של אבותיו" וכו' וכן הוא מפרש במהרי"ק (שממנו מקור לשתי ההלכות).

עד כה יוצא שלדעה השניה אין מחלוקת שאינו יכול להוציא את ספר התורה, אם נתנו סתם. מכל מקום, לפי הט"ז יש מחלוקת בין המהרי"ק למהרש"ל, ויכולות להיות שתי סיבות למחלוקתם:

א. מנהג. וכן משמע מן "מגן אברהם" כאן. ואם כך, יש לברר במקרה שלנו, מהו המנהג. כאשר אין מנהג ידוע (אין ללמוד ממעשים בודדים, כי מי אמר שכדין עשו, כפי שכותב המהרש"ל בתשובה הנ"ל), אין כוח ביד הנותן להוציא את הספר מיד הקהל, לפי שהמוציא מחבירו עליו הראיה. שו"ת מהרי"ק אלשיך (סי' כז), ועיין פד"ר ח"ד עמ' קפ"ג עוד מקורות לענין זה.

ב. אמדן דעת. לפי המהרי"ק אנו אומדים את דעתו של הנותן סתם, שלא נתן לחלוטין. לעומת זה המהרש"ל סובר שאין אנו יכולים לדעת, מה היתה כוונתו, ומכיון שספק הוא, אין לנו כוח להוציא את ספר התורה מיד המוחזק.

בעל "אגרות משה" (בתשובה הנ"ל ענף א) מסביר שמחלוקתם היא, אם הכותב ספר תורה ונותנו לחלוטין יוצא ידי חובת מצוות עשה "עתה כתבו לכם" או לאו, והוא פוסק כמהרי"ק על פי דברי רעק"א (יו"ד סי' ע"ג) בשם ספר "תורת חיים" (חידושים לסנהדרין לר' אברהם חיים שור) הסובר "דכיון שהקדישה, הרי היא של הקדש ולא שלו, ואינו יוצא בו ידי מצוות עשה כתבו לכם". מזה מסיק בעל "אגרות משה" שאנו סהדי שאין הנותן שוטה כל כך להוציא ממון רב לקיים מצוות עשה של כתיבת ספר תורה, ולבסוף יאבד את המצוה בידיים בזה שיתן אותו לבית כנסת, דבר שאינו מצוה כל כך.

אמנם דברי "תורת חיים" אינם מוסכמים אצל שאר הפוסקים. ה"פסקי תשובה" במקום (סי"ג) מביא ספר "בני יונה" הסוברק, שאם ספר התורה אבד ועודנו קיים במקום אחר, עדיין בעליו מקיים את המצוה, וכן הוא אם הקדישו לבית כנסת (ואע"פ שהוא מסיים, שעדיף להתנות, שהספר ניתן רק בהשאלה, מכל מקום אין כאן אומדנא, מה דעתו, מכיון שקיים את המצוה). וגם ספר "תורת נתנאל" לבעל ה"קרבן נתנאל" חולק על ה"תורת חיים" וכותב שאין אחד הפוסקים שהזכיר דין זה.

ה"שואל ומשיב" (ח"א מ"ק סי' רסו ד"ה והנה לכאורה) תמה על התורת חיים" לפי שרמב"ן ב"מלחמות" (בפ"ק דסוכה) מסביר ש"לכם" הכתוב במצוות כתיבת ספר תורה היינו- לחובתכם, ועיקר המצוה מתקיים ב"כתבו", ולכן אפילו אם אבד הספר או שהקדישו לחלוטין, קיים את מצוות כתיבת ס"ת.

- לפיכך, מכיון שהאשה קנתה את ספר התורה לבד, והרמב"ם (ב"ספר המצוות) מונה את המצוה ה-יח "שיהיה כל איש ממנו כותב ס"ת לעצמו", וכו' בין אלה שאין הנשים חייבות בהן (אמנם בעל "שאגת אריה" מפקפק בדין זה, עיין שו"ת "נחל איתן" המתרץ אחת לאחת את תמיהותיו), הרי גם "אגרות משה" הנ"ל יודה שאין כאן שום אומדנא, מכיון שאין נפקא מינה לאשה, של מי יהיה הספר, ואפשר שנתנתה היא מוחלטת.
- ואם האחים נשתתפו; הרעק"א הנ"ל ממשיך את שיטתו של ה"תורת חיים" ומבין שאין שותפין יוצאים ידי חובת מצוות כתיבת ספר תורה, וכן מבין ה"שואל ומשיב" ממה שכתוב "לכם", אם כן גם לפי הצד הזה אין כאן מצוה ואין שום אומדנא, שלא הקדישוהו לחלוטין (במיוחד שיש בזה מעלה, כמו שכתב ה"אגרות משה" בעצמו).
- ועל האמור לעיל הוסיף מרן הגר"ש ישראלי לחילוק הפסק:
- א. ברי שהכוונה לא היתה לשם קיום מצוות כתיבת ספר תורה, כי אם להנצחת שם האב ולאילוי נשמתו. במקרה כזה יש להעדיף להשאיר את הספר במקום שבו היה האב מתפלל, הן מצד הזכות של אדם זה שהתפלל במקום זה, הן מצד ההוקרה שזוכה בזה באותו בית כנסת שהכירוהו ויוקירוהו על זה.
- ב. העובדה שהכסף נמסר לרב בית הכנסת כדי שיטפל ברכישת סה"ת, מוכיחה שאכן הכוונה היא שסה"ת ישכון בבית כנסת זה דווקא וכי יש בו זכות לקהילה זו.
- ג. העובדה שהקהילה ערכה חגיגה עם הכנסת ספר התורה לבית הכנסת אף היא מוכיחה, שהכוונה היתה, שספר התורה ישכון בקביעות במקום זה.
- ד. המבואר בשו"ע הוא על רצון המכניס את הס"ת להוציא לרשותו (דוגמת השאלה הקודמת של סעיף יח שם באשר לתכשיטים שרוצים להוציאם לחולין או למוכרם, אבל אם המדובר על מקום ספר התורה שבו ישכון, אם בב"כ זה או בב"כ אחר, יש לזה דמיון האמור ביחס לקרשי המשכן שקרש שזכה במקום מסוים, קנה מקומו, וה"ה בזה, כי מאי אולמיה של ביכ"נ אחר מזה).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

